

ВІДГУК

офіційної рецензентки, докторки медичних наук, професорки кафедри внутрішньої медицини №2 ЛНМУ імені Данила Галицького Радченко Олени

Мирославівни на дисертаційну роботу

Ланюша Федора Вікторовича

«Порушення харчової поведінки у хворих на цукровий діабет 2 типу»,

представлену до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.065 у ЛНМУ імені Данила Галицького МОЗ України на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 222 – Медицина

Актуальність теми дисертаційного дослідження. За даними Міжнародної діабетичної асоціації у 2021 році у світі нараховувалося понад півмільярда хворих на цукровий діабет 2 типу і кількість їх постійно збільшується, що спричиняє величезний соціо-економічний тягар на кожну країну. Проблема полягає у тому, що цукровий діабет 2 типу (ЦД2) призводить до багатьох ускладнень, включаючи серцеві події, судинні ураження (сітківка, периферійні артерії), хронічну хворобу нирок, що викликає ранню інвалідизацію та суттєво підвищує рівень смертності. Практично завжди ЦД2 поєднується з надмірною місаю тіла та аліментарним ожирінням, що ще швидше викликає усі життєво небезпечні ускладнення. Тому проблема менеджменту пацієнтів з ЦД2 на фоні надмірної маси тіла чи ожиріння набуває особливого значення.

Основним методом лікування ЦД2 із ожирінням чи надмірною масою тіла є модифікація способу життя, що скерована на зниження маси тіла. Однак, на практиці у багатьох пацієнтів досягнути цього важко. На думку провідних науковців світу, причиною поганого контролю за модифікацією способу життя можуть бути психічно обумовлені порушення харчової поведінки - компульсивне переїдання та синдром нічного переїдання, які через важливі психопатологічні наслідки (змінене сприйняття власного тіла, його форми чи розмірів) викликають погіршення фізичного та психосоціального здоров'я і через прогресування порушень ліпідного та вуглеводного обмінів замикають патофізіологічне коло ЦД2, викликаючи його декомпенсацію та незадовільні результати лікування.

Тому дослідження діагностики та можливих шляхів корекції порушення харчової поведінки є актуальним своєчасним доцільним дослідженням, спрямованим на досягнення належної ефективності лікування пацієнтів з ЦД2, поєднаним з надмірною масою тіла чи ожирінням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом науково-дослідних робіт кафедри ендокринології ЛНМУ імені Данила Галицького «Патологія дихальної, серцево-судинної та травної систем у хворих з цукровим діабетом та ожирінням: особливості патогенезу, діагностики та лікування» (2015-19 рр.; №0116U004505) та «Особливості патогенезу, діагностики та лікування захворювань серцево-судинної, травної, ендокринної та дихальної систем в клініці та експерименті» (2020-24 рр. ;№ 0120U002142). Тема затверджена на засіданні вченої ради медичного факультету №2 ЛНМУ ім. Данила Галицького 29.10.19.

Наукова новизна дослідження та отриманих результатів. Вперше було встановлено поширеність компульсивного переїдання та синдрому нічного переїдання у пацієнтів із ЦД2 в Західному регіоні України. Також було виявлено нові факти щодо патогенетичної ролі лептину. Зокрема встановлено, що наявність ЦД2 не впливала на рівень лептину, тоді як ожиріння та порушення харчової поведінки призводили до збільшення його кількості, що відіграє роль у підтриманні млявого запалення.

Дисертантом вперше було визначено вплив різних груп цукрознижувальних препаратів, зокрема метформіну, дапагліфлозину та ліраглутиду, на перебіг порушень харчової поведінки у хворих на ЦД2 із ожирінням або надмірною масою тіла. Найбільш ефективною виявилась комбінація метформіну із ліраглутидом, яка суттєво знижувала масу тіла та рівень лептину і підвищувала вміст греліну, тобто, покращувала діагностовану у таких пацієнтів гіперфагічну харчову поведінку.

Нові науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень. Теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у визначенні вмісту лептину, греліну та периферійного серотоніну у пацієнтів з ЦД2 з ожирінням та надмірною масою тіла та їх ролі у патогенезі порушень харчової поведінки. Практичне значення роботи

полягало в адаптації та валідації опитувальників для діагностики компульсивного переїдання та синдрому нічного переїдання, а також в оптимізації лікування пацієнтів з діагностованими порушеннями харчової поведінки.

Результати даної дисертаційної роботи впроваджені у практичну роботу медичних закладів Львова, Чернівців, Вінниці, Дніпра, Тернополя та кафедрах медичних вишів Києва, Чернівців, Вінниці, Дніпра, Тернополя.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій можна вважати достатнім, оскільки він забезпечений обсягом проведених досліджень (у роботі аналізуються результати обстеження загалом 327 осіб із ЦД2, з яких виділено групу осіб з порушеннями харчової поведінки), застосуванням сучасних адекватних меті та завданням методів дослідження (валідизація та використання спеціальних анкет, імуноферментне визначення лептину, греліну та периферійного серотоніну разом з маркерами ліпідного та вуглеводного метаболізму), а також достовірною статистичною обробкою отриманих даних. Висновки та рекомендації відповідають поставленим завданням, пов'язані з результатами власних досліджень, правильно і повністю відображають суть, наукову новизну, теоретичну і практичну значимість дисертаційної роботи.

Оцінка змісту, оформлення й обсягу дисертації. Дисертація написана українською мовою, викладена на 181 сторінках друкованого тексту (основний текст – 110 стор.) і складається з вступу, огляду літератури, опису матеріалів та методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (234 посилань, з них 8 кирилицею і 226 латиницею), додатків.

У вступі обґрунтована актуальність дослідження, сформульовані його мета і завдання, описані предмет, об'єкт та методи дослідження, наукова новизна та практичне значення, особистий внесок, дані про апробацію та публікацію результатів, впровадження їх у теорію та практику.

В огляді літератури «ПОРУШЕННЯ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ» висвітлені сучасні погляди на особливості перебігу порушень харчової поведінки у хворих на ЦД 2 з ожирінням чи надмірною масою тіла, вплив основних цукрознижувальних препаратів на масу тіла та

гормонально-метаболичні показники з акцентом на невирішені питання. У розділі 2 «МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ» дисертант представив дизайн та методологію дослідження, клінічну характеристику обстежених пацієнтів та принципи розподілу їх на групи; стисло описав використані методи дослідження та діагностики порушень харчової поведінки зокрема; назвав використані методи статистичного аналізу.

У розділі 3 «ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ПОРУШЕНЬ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ» після опису проведеної валідації та адаптації опитувальників діагностики порушень харчової поведінки для українських пацієнтів були висвітлені питання поширеності компульсивного переїдання та синдрому нічного переїдання у пацієнтів з ЦД2, описаний початок таких нападів переїдання та показаний їх зв'язок зі стресами та харчовими звичками родини. У розділі 4 «ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ НАЯВНІСТЮ ПОРУШЕНЬ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ТА РІВНЯМИ ЛЕПТИНУ, ГРЕЛІНУ І ПЕРИФЕРІЙНОГО СЕРОТОНІНУ» були проаналізовані рівні цих прецизійних показників залежно від харчової поведінки пацієнтів та результати кореляційного аналізу цих показників. Розділ 5 «ВПЛИВ АНТИДІАБЕТИЧНОЇ ТЕРАПІЇ НА РІВНІ ГОРМОНАЛЬНО-МЕТАБОЛІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ПЕРЕБІГ ПОРУШЕНЬ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ» описаний вплив різних комбінацій цукрознижувальних засобів на основні біохімічні показники, рівні лептину і грелін та клінічний перебіг компульсивного переїдання та синдрому нічного переїдання.

У розділі «АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ» дисертант пояснює виявлені факти і положення, порівнює з даними літератури, підводить підсумок наведених результатів. Робота завершується висновками і практичними рекомендаціями, які відображають результати досліджень, логічні і чіткі, відповідають поставленим завданням.

Повнота опублікованих результатів дисертації, кількість наукових публікацій. За матеріалами дисертації опубліковано 11 наукових праць, з них – 4 у наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних журналах баз Scopus та

Web of Science, 5 публікацій у збірниках та матеріалах конференцій; отримано свідоцтво про право на авторський твір.

Особистий внесок здобувача. Дисертантом була обрана тема та напрямок дослідження і разом з науковим керівником сформульовані мета та завдання, дизайн та обсяг дослідження. Автор особисто проаналізував наукову літературу, виконав адаптацію та валідацію опитувальників для діагностики порушень харчової поведінки, організував набір клінічного матеріалу, провів клінічні дослідження, приймав участь в отриманні матеріалу для лабораторного дослідження; статистично опрацював усі результати. Власноруч були написані тексти наукових публікацій, усі розділи роботи, підготовлені та забезпечені впровадження результатів. Запозичень ідей співавторів не було.

Перевірка на наявність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності проведена уповноваженим органом ЛНМУ і показала відсутність ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації; текст представлених матеріалів дисертації є оригінальним на 97,6%.

Відповідність дисертації спеціальністю та профілю спецради. Дисертація Ланюша Федора Вікторовича «Порушення харчової поведінки у хворих на цукровий діабет 2 типу», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 222 – Медицина, повністю відповідає паспорту спеціальності «Медицина» і профілю разової спеціалізованої вченої ради.

Зауваження та питання. Дисертація оформлена згідно з вимогами. Зауважень по суті роботи, методиці виконання, обробці та інтерпретації результатів немає. У роботі виявлені поодинокі стилістичні неточності та дефекти форматування, хоча слід ще раз відзначити дуже грамотний літературний виклад; не всюди подані пробіли між числом та одиницями (%); не усі аббревіатури розшифровані при першій згадці; в огляді літератури подекуди вказано надмірну кількість посилань одночасно; відсутня ілюстрація деяких отриманих результатів досліджень у вигляді таблиць чи рисунків, що знижує сприйняття. Наведені зауваження не стосуються суті та методології роботи та не зменшують її наукового і практичного значення.

У плані наукової дискусії хотілось би отримати відповіді на наступні питання.

1. Чому при застосуванні комбінації метформіну та дапагліфлозину не змінилися рівні лептину та греліну у пацієнтів із порушеннями харчової поведінки?
2. Чи можна застосовувати адаптовані вами опитувальники у пацієнтів без ЦД та ожиріння, тобто, в інших пацієнтів у клініці внутрішніх хвороб?

Висновок про відповідність дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеня доктора філософії

За актуальністю, методичним рівнем виконання, новизною і практичним значенням отриманих результатів, обґрунтованістю наукових положень і висновків, їхньою достовірністю та повнотою викладу в публікаціях дисертаційна робота Ланюша Федора Вікторовича «Порушення харчової поведінки у хворих на цукровий діабет 2 типу», виконана під керівництвом докторки медичних наук, професорки Урбанович А.М., відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.22 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 - Охорона здоров'я за спеціальністю 222 – Медицина».

Офіційний рецензент:

докторка медичних наук,
професорка кафедри внутрішньої медицини №2
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького

Олена РАДЧЕНКО

